

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΑΚΟΣΤΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ
ΙΟΥΛΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

1943

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ Α.Ε.
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",
38 - ΣΤΑΔΙΟΥ - 38
ΑΘΗΝΑΙ

ΕΣΤΙΑ
Α.Ε. 2008

ΤΑ ΑΚΗΛΙΔΩΤΑ ΑΡΧΕΤΥΠΑ

ΒΙΒΛΙΟ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΣΥΝΗΣ

ΠΩΣ ΑΞΙΩΘΗΚΑΝΕ ΟΙ ΑΓΙΟΓΡΑΦΟΙ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΣΙΑΣ ΝΑ ΠΑΡΑΣΤΗΣΟΥΝΕ
ΤΑ ΝΟΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

Πράγμα θαυμαστό, νά συλλογισθεί κανένας έμπειρος τής τέχνης, ό όποιος γνωρίζει έως πού μπορεί νά φτάσει ή τέχνη του, μέ ποιόν τρόπο άξιωθήκανε οι άγιογράφοι τής όρθοδοξίας νά παραστήσουνε τά ύπερφυσικά και τά ύπερκόσμια πράγματα τής θρησκείας μας. Πώς, μ' ένα σχήμα άφελέστατο κι' άπλούστατο, μέ λίγα χρώματα βαλμένα σέ κάποια άγια άρμονία, μπόρεσανε νά εικονίσουνε τά νοήματα και τά λόγια τής 'Αγίας Γραφής. Μέ τήν ταπεινώση, μέ τήν εϋλάβεια και μέ τή νηστεία, άγγίξανε τά θεϊκά αίνιγματα και τά άποτυπώσανε καθαρώτατα.

Αυτό τό ύπερκόσμιο και άμωμο πνεύμα, πού είναι θησαυρισμένο μέσα στην Παλαιά Διαθήκη και στά Εϋαγγέλια, έκφράζει τά άνέκφραστα. 'Η μυστική μακαριότητα, ή όποία άχτινοβολεί άπό τούτα τά ιερά βιβλία, δέ βρίσκεται σέ κανένα ανθρώπινο έργο. Θεία έπισκίαση τά σκεπάζει, πού ζεσταίνει τόν άνθρωπο μέ κείνη τή γλυκύτατη θερμή, τήν όποία τή γνωρίζει μονάχα όποιος τή δοκίμασε, αλλά όμως όχι όσοι χερσώσανε τήν καρδιά τους μέ σοφία πονηρή. 'Ακόμα και τά λόγια τά ίδια, κι' ό τρόπος πούναι συνδεδεμένα μεταξύ τους, είναι άγια, καθαρα και άπλά, μέ τή μεγαλόπρεπη άπλότητα πού βλέπουμε στή δημιουργία, ξυπνώντας έναν άπόκρυφον άντίλαλο μέσα μας.

Μέσα άπ' αϋτή τήν τερπνή 'Εδέμ βγαίνει σαν ένα ποτάμι βλογημένο και ειρηνεμένο, και ποτίζει τίς ψυχές πού διψάνε, κι' άπ' αϋτό τό ιερό ρέμα ξεκλωνίζονται πάλι άλλα μικρότερα νάματα, τά βιβλία τών άγιών, πούναι νέκταρ ούράνιο για τούς πιστούς και για τούς πράους.

'Η γλώσσα δέ μπορεί νά μεταδώσει αϋτά τά άπόκρυφα νοήματα, έφευρίσκοντας έπιτήδεια τεχνάσματα, άπό κείνα πού έπινοούνε οι τεχνίτες τής λογοτεχνίας, και τά όποια τά γνωρίζω καλά, σαν όμότεχνός τους. «Και γε όσα άν έίποι σοφός τού γνώναι, ού δυνήσεται εύρεϊν», κατά τόν

Σολομώνα. Στά ιερά βιβλία βλέπουμε κάποια ιδιαίτερα σχήματα και ήχους άσυνείθιστους, πού δέν είναι τεχνουργημένοι έπιτήδεια μέ τήν τέχνη πού είπαμε, αλλά πού είναι σαν φθόγγοι κάποιας άλλης νέας γλώσσας, φωτίζοντας τό νοϋ μας μ' ένα φως άνέσπερο, και δίνοντας στην καρδιά μας κάποια τροφή ούράνια, και μιá θερμότατη χαρά, πού δέν μας τή δίνει κανένα πράγμα σέ τούτον τόν κόσμο.

Οι σοφοί κ' οι ποιητές τής άρχαίας 'Ελλάδας, ναι μέν, μας ποτίζουνε μέ τό θεσπέσιο νέκταρ, ή τέχνη τους όμως άπομένει ώστόσο τέχνη ανθρώπινη, δέν είναι θεϊκή έπιφοίτηση άπάνω στον άνθρωπο. Αϋτοί δέν άξιωθήκανε «άποκαλύψεις και θεωρίας τας μη έξουσιαζόμενας γλώσση σαρκίνη έρμηνευθήναι», κατά τά λόγια τού άγίου 'Ισαάκ τού Σύρου. Μπορεί κανείς νά έξιχνιάσει τή δεινή τέχνη τού Πλάτωνα, καθώς και τού Σοφοκλή και τού Αισχύλου, πού πετá σαν άητός στα νέφη άνάμεσα. 'Ωστόσο, τί λογιής τέχνη βρίσκεται μέσα στ' άτεχνα και στα άκατέργαστα λόγια τής Γραφής, ώστε νά μη μπορεί κανένας νάβρει τά κλειδιά αϋτής τής ποιητικής γλυκύτητας;

Είπαμε πρωτότερα πως τά ίδια τά λόγια είναι βαλμένα άπό θεϊκή έμπνευση, για τούτο μέ κανέναν άλλον τρόπο δέ μπορεί νά είπωθει ένα τέτοιο νόημα, τόσο, ώστε τά νοήματα ν' άπομένουνε σαν λόγια στην ψυχή μας, και κείνος, πού τάχει στό στόμα του, νά φραίνεται σαν άπό κάποιο μύρο άπόκοσμο. Τόν καιρό πδβαλε ό βασιλέας Πτολεμαίος τούς 'Εβδομήντα σοφούς 'Ιουδαίους νά μεταφράσουνε τήν ιερή Βίβλο τους στην έλληνική γλώσσα, τούς χώρισε, τόν καθένα σέ ιδιαίτερο κελλί, για νά μην αλλάξουνε τίποτα άπό τό άρχέτυπο. Στο τέλος όμως είδε πως, όχι μονάχα τά νοήματα, αλλά και τά λόγια βρεθήκανε σ' όλους τά ίδια.

Στά θεϊκά ρήματα δέν ύπάρχει τέχνη, αλλά ή αλήθεια, πού τάχει όλα μέσα της. Πα-

ρατήρησε τί λένε οἱ ἀρχαιότατοι πατέρες γι' αὐτὴ τὴ θεία σκιά πού σκεπάζει τὰ ἱερώτατα Βιβλία, καὶ συλλογίσου πὼς ἐκεῖνοι οἱ πατέρες σταθήκανε ὄχι μονάχα σοφοὶ στὴν ἀρχαία σοφία καὶ στὴ ρητορική τέχνη, ἀλλὰ καὶ πρωτοτεχνίτες καὶ φημισμένοι διδάσκαλοι τῆς ρητορικῆς καὶ τῆς λογοτεχνίας, πού τὴν καλλιεργούσανε καὶ τὴ θεραπεύανε οἱ πρόγονοὶ τους ἀπὸ γενεὰ σὲ γενεὰ, γνωρίζοντας κάθε ἐφεύρημα καὶ κάθε κανόνα σ' αὐτὰ τὰ πράγματα.

Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρινὸς γράφει πὼς τὰ βιβλία τῆς θρησκείας μας εἶναι γυμνά ἀπὸ περίτεχνα καλλωπίσματα κι' ἀπὸ τὴν κοσμικὴ καλλιλογία καὶ τὴ ρητορική καὶ τὴν κολακεία. «Γραφαὶ δὲ αἱ θεῖαι σύντομοι σωτηρίας ὁδοὶ γυμναὶ κομμωτικῆς καὶ τῆς ἐκτὸς καλλιφωνίας καὶ στωμυλίας καὶ κολακείας ὑπάρχουσαι, μιᾶ καὶ τῇ αὐτῇ φωνῇ πολλὰ θεραπεύουσαι.» Σὲ ἄλλο μέρος πάλι, γράφει ὁ ἴδιος πὼς οἱ προφητείες δὲν εἶναι γραμμένες μὲ λόγια τεχνικά καὶ ὁμορφα, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἡ ἀλήθεια δὲν εἶναι γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, τὴν κρύβουνε μὲ τρόπο, ἀνατέλλοντας τὸ φῶς μονάχα σὲ κείνους ποῦναι μυημένοι καὶ πού ζητᾶνε μὲ ἀγάπη τὴν ἀλήθεια. «Ἡ προφητεία δὲ οὐδόλως τοὺς περὶ τὰς λέξεις σχηματισμοὺς ἐπιτηδεύει διὰ τὸ κάλλος τῆς φράσεως, τῷ δὲ μὴ πάντων εἶναι τὴν ἀλήθειαν ἐπικρύπτεται πολυτρόπως, μόνοις τοῖς εἰς γνῶσιν μεμυημένοις, τοῖς δι' ἀγάπην ζητοῦσι τὴν ἀλήθειαν, τὸ φῶς ἀνατέλλουσα.»

Ὁ δὲ Ὁριγένης, τῆς σοφίας τὸ τέρας, γράφει τοῦτα τὰ λόγια: «Πιστεύουμε στὴν τίμια προαίρεση ἐκείνων πού γράψανε τὰ Εὐαγγέλια, ἐπειδὴ στοχαζόμαστε τὴν εὐλάβειά τους καὶ τὴν ἀγνὴ συνείδησή τους, πού φανερώνεται μέσα στὰ γραφόμενά τους, τὰ ὁποῖα δὲν ἔχουνε τίποτα πού νᾶναι ζερβοδίμητο καὶ τεχνικὸ καὶ πανοῦργο. Γιατὶ συλλογίζομαστε πὼς δὲν εἶναι δυνατό, ψυχὲς πού δὲ μάθανε αὐτὰ πού διδάσκει ἡ σοφιστεία τῶν Ἑλλήνων, ἡ ὁποία ἔχει μέσα τῆς τὴ δύναμη νὰ σὲ κάνει νὰ πιστέψεις τὸ κάθε τι, κ' ἡ ρητορική πού γλωσσαφρίζει στὰ δικαστήρια, τέτοιες ψυχὲς δὲν εἶτανε σὲ θέση νὰ πλάσσουνε πράγματα πού νὰ μποροῦνε νὰ σὲ κάνουνε μονάχα τους νὰ πιστέψεις, καὶ νὰ θέλεις νὰ ζήσεις κατὰ τὰ λεγόμενά τους.»

Ὁ δὲ Τατιανὸς λέγει γιὰ τὸ λεχτικὸ τῶν ἁγίων Γραφῶν: «Ἐγὼ πίστεψα στὶς Γραφές, βλέποντας πὼς τὰ λόγια τους εἶναι ἀπερηφάνευτα, καὶ πὼς κείνοι πού τὰ εἶπαν εἶτανε ἀπονήρευτοι, καὶ ἐπειδὴς ἐκθέτουνε τὴ δημιουργία τοῦ κόσμου μὲ τρόπον ἀπλό κ' εὐκολονόητο, καὶ προγνωρίζουνε τὰ μέλλοντα, καὶ γράφουνε ἐξαισία παραγγέλματα, καὶ πὼς ὅλα τὰ πάντα ἀπὸ ἓνα θεὸν ἐκπηγάσανε.»

Ὁ ἅγιος Ἰουστίνος, πού μαρτύρησε γιὰ τὸ Χριστό, ὄντας καὶ λεγόμενος Φιλόσοφος, γράφει πὼς πρέπει ὁ ἀνθρώπος νὰ

διαβάξει τίς ἱστορίες τῶν Προφητῶν καὶ νὰ μαθαίνει ἀπ' αὐτοὺς τὴν ἀληθινὴ θεοσέβεια, γιατί δὲ μᾶς διδάσκουνε μὲ τεχνικά λόγια, μὲ τὰ ὁποῖα νὰ θέλουνε νὰ γίνουνε πιστευτὰ καὶ σὰν ἀληθινὰ ὅσα λέγουνε (γιατὶ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα τὸ συνειθίζουνε κείνοι πού θέλουνε νὰ κλέψουνε τὴν ἀλήθεια), ἀλλὰ μεταχειρίζονται τὰ ὀνόματα καὶ τὰ ρήματα πού τυχαίνουνε μπροστά τους, γιὰ νὰ μεταδώσουνε σὲ κείνους πού θέλουνε νὰ μάθουνε τὴν ἀληθινὴ θεοσέβεια, ὅσα θέλει νὰ διδάξει μέσο τους τὸ Ἅγιον Πνεῦμα πού τοὺς φώτισε.»

Ὁ ἅγιος Ἐπιφάνιος, ὁ ἐπίσκοπος τῆς Κύπρου, πού τὸν ὀνομάζει Σοφώτατο καὶ Πεντάγλωσσο ὁ ἅγιος Ἰερώνυμος, γράφει πὼς τὰ λόγια τῶν Προφητῶν δὲν εἶναι τεχνικά, ἐπειδὴς γράψανε μὲ τὴ θεία χάρη, ἡ ὁποία εἶναι ἀνώτερη ἀπὸ κάθε τέχνη. Ὁ δὲ δσιος Ἰσαάκ ὁ Σῦρος λέγει: «Ἡ ἀνάγνωσις τῶν θείων Γραφῶν ἢ εὐδαιμονοῦσα τὸν νοῦν». Καὶ πάλιν ὁ ἴδιος λέγει: «Ἡ γὰρ διηλεκτὴς μελέτη ἐν ταῖς γραφαῖς τῶν ἁγίων, θαύματος ἀκαταλήπτου καὶ θείας εὐφροσύνης τὴν ψυχὴν ἐμπλήρησιν.»

Τέλος, ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος γράφει αὐτὰ τὰ λόγια: «Ἀχόρταστη εἶναι ἡ ὑλुकύτητα πῶχουνε τὰ πνευματικὰ λόγια· γιατί, ὅπως ἡ γῆ, πού δὲν ἔπεσε βροχὴ ἀπάνω τῆς, δὲ δύναται νὰ βγάλει στάχια, ἀκόμα καὶ μυριάδες σπέρματα νὰ σπείρει κανένας στὸ χῶμα τῆς, ἔτσι κ' ἡ ψυχὴ, πού δὲ φωτίσθηκε πρωτύτερα ἀπὸ τίς ἁγίες Γραφές, δὲ μπορεῖ νὰ δώσει κανέναν καρπὸ· γιατί, ὅπως τὸ κρασί παύει τὴ λύπη καὶ γυρίζει τὴν καρδιά σὲ εὐφροσύνη, ἔτσι καὶ τὸ πνευματικὸ κρασί δίνει τὴ χαρὰ στὴν ψυχὴ.»

Γιὰ νὰ νοιώσεις καλλίτερα καὶ καθαρῶτερα τοῦτα πού λέγω, τυπῶνω παρακάτω μερικὰ ἀπ' αὐτὰ τὰ ἱερά λόγια, πού δίνουνε στὸν ἀνθρώπο εὐτυχία καὶ μακαριότητα καὶ μὲ τὸ νὰ τὰ μεταγράψει κανένας μονάχα. Μελέτησε λοιπὸν, ἀν βρίσκειται τρόπος νὰ εἰπωθοῦν μὲ ἄλλα λόγια αὐτὰ τὰ θεῖα ἀρχέτυπα, τοῦτα τὰ καθαρὰ αἰνίγματα.

† «Ἅγιος, Ἅγιος, Ἅγιος, Κύριος Σαβαώθ, πλήρης ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ τῆς δόξης Σου· Ὡσαννά ἐν τοῖς ὑψίστοις, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου· Ὡσαννά ἐν τοῖς ὑψίστοις.»

† «Ἐσημειώθη ἐφ' ἡμᾶς τὸ φῶς τοῦ Προσώπου Σου.»

† «Σῶμα Χριστοῦ μεταλάβετε· πηγῆς ἀθανάτου γεύσασθε.»

† «Κύριος ἐν ναῶ ἁγίῳ αὐτοῦ, Κύριος, ἐν οὐρανῷ ὁ θρόνος αὐτοῦ· οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ εἰς τὸν πένητα ἀποβλέπουσι, τὰ βλέφαρα αὐτοῦ ἐξετάζει τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων.»

† «Κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ· πρὸ αἰῶνος ἐθεμελίωσέ με.»

† «Ἐγνώρισάς μοι ὁδοὺς ζωῆς, πληρώ-

σεις με εὐφροσύνης μετὰ τοῦ προσώπου σου, τερπνότητος ἐν τῇ δεξιᾷ σου εἰς τέλος.»

† «Ἔθετο σκότος ἀποκρυφὴν αὐτοῦ, κύκλω αὐτοῦ ἢ σκηνὴ αὐτοῦ, σκοτεινὸν ὕδωρ ἐν νεφέλαις ἀέρων. Ἀπὸ τῆς τηλαυγῆσεως ἐνώπιον αὐτοῦ αἱ νεφέλαι διήλθον, χάλαζα καὶ ἀνθρακες πυρός.»

† «Τίς ἐνήργησε καὶ ἐποίησε ταῦτα; ἐκάλεσεν αὐτὰ ὁ καλῶν αὐτὴν ἀπὸ γενεῶν ἀρχῆς· ἐγὼ Θεὸς πρῶτος, καὶ εἰς τὰ ἐπερχόμενα ἐγὼ εἰμι.»

† «Οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται δόξαν Θεοῦ, ποίησιν δὲ χειρῶν αὐτοῦ ἀναγγέλλει τὸ στερέωμα. Ἡμέρα τῇ ἡμέρα ἐρεῦγεται ῥῆμα, καὶ νύξ νυκτὶ ἀναγγέλλει γνῶσιν. Οὐκ εἰσὶ λαλῶν οὐδὲ λόγοι, ὧν οὐχὶ ἀκούονται αἱ φωναὶ αὐτῶν.»

† «Ἐν τῷ ἡλίῳ ἔθετο τὸ σκῆνωμα αὐτοῦ. Καὶ αὐτὸς ὡς νυμφίος ἐκπορευόμενος ἐκ παστοῦ αὐτοῦ ἀγαλλιάσεται ὡς γίγας δραμεῖν ὁδὸν αὐτοῦ. Ἀπ' ἄκρου τοῦ οὐρανοῦ ἡ ἔξοδος αὐτοῦ, καὶ τὸ κατάντημα αὐτοῦ ἕως ἄκρου τοῦ οὐρανοῦ.»

† «Ἀνέβη ὁ Θεὸς ἐν ἀλαλαγμῷ, Κύριος ἐν φωνῇ σάλπιγγος.»

† «Κλινῶ εἰς παραβολὴν τὸ οὖς μου, ἀνοιξῶ ἐν ψαλτηρίῳ τὸ πρόβλημά μου.»

† «Εὐφρανθήτω ὁ οὐρανὸς ἄνωθεν καὶ αἱ νεφέλαι ρανάτωσαν δικαιοσύνην· ἀνατειλάτω ἡ γῆ καὶ βλαστησάτω ἔλεος καὶ δικαιοσύνην ἀνατειλάτω ἅμα· ἐγὼ εἰμι Κύριος ὁ κτίσας σε.»

† «Ἐκεῖ εὐφροσύνη ὀρνέων, ἐπαύλεις καλάμου καὶ ἔλη.»

† «Οὕτως εὐλογῆσω Σε ἐν τῇ ζωῇ μου, ἐν τῷ ὀνόματί Σου ἀρῶ τὰς χεῖρας μου.»

† «Κατευθυνθήτω ἡ προσευχή μου ὡς θυμίαμα ἐνώπιόν Σου· ἔπαροις τῶν χειρῶν μου θυσία ἑσπερινή· εἰσακούσόν μου, Κύριε.»

† «Νεφέλη καὶ γνόφος κύκλω αὐτοῦ, δικαιοσύνη καὶ κρίμα κατόρθωσις τοῦ θρόνου αὐτοῦ.»

† «Μακάριοι ἄμωμοι ἐν ὁδοῦ, οἱ πορευόμενοι ἐν νόμῳ Κυρίου.»

† «Ποτήριον σωτηρίου λήψομαι, καὶ τὸ ὄνομα Κυρίου ἐπικαλέσομαι.»

† «Ἐπέβλεψεν ὁ Κύριος ἐξ ἐτοίμου κατοικητηρίου του.»

† «Φῶς δικαίους διαπαντός, φῶς δὲ ἀσεβῶν σβέννυται.»

† «Πάντα τὸν χρόνον οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν κακῶν προσδέχονται κακά, οἱ δὲ ἀγαθοὶ ἡσυχάζουσι διαπαντός.»

† «Καὶ καταλειφθῆ ἐν αὐτῇ καλάμη, ἢ ὡς ῥόγες ἐλαίας δύο ἢ τρεῖς ἐπ' ἄκρου μετεώρου.»

† «Εὐφράνθητι ἔρημος διψῶσα, ἀγαλλιάσθω ἔρημος καὶ ἀνθελίτω ὡς κρίνον· Καὶ ἐξανθήσει καὶ ἀγαλλιάσεται τὰ ἔρημα τοῦ Ἰορδάνου, ἡ δόξα τοῦ Λιβάνου ἐδόθη αὐτῇ, καὶ ἡ τιμὴ τοῦ Καρμήλου.»

† «Τότε ἀλείται ὡς ἔλαφος χωλός, τρανὴ δὲ ἔσται γλῶσσα μογιγάλων, ὅτι ἐρρά-

γη ἐν τῇ ἐρήμῳ ὕδωρ καὶ φάραγξ ἐν γῇ διψῶση.»

† «Οὐκέτι μὴ ἴδω τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ ἐπὶ γῆς ζώντων.»

† «Εὐφρανθήτω ὁ οὐρανὸς ἄνωθεν, καὶ αἱ νεφέλαι ρανάτωσαν δικαιοσύνην.»

† «Θήσω εἰς τὴν ἀνυδρον γῆν κέδρον καὶ πύξον καὶ μυρσίνην καὶ κυπάρισσον καὶ λεύκην.»

† «Ἐπὶ τὸ ὄρος τοῦτο πίνονται εὐφροσύνην.»

† «Ἐγὼ εἰμι ὁ Θεός, καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος· Κατ' ἑμαυτοῦ ὀμνῶ, εἰ μὴ ἐξελεύσεται ἐκ τοῦ στόματός μου δικαιοσύνη, οἱ λόγοι μου οὐκ ἀποστραφήσονται.»

† «Γινώσκω ὅτι σκληρὸς εἶ, καὶ νεῦρον σιδηροῦν ὁ τράχηλός σου, καὶ τὸ μέτωπόν σου χαλκοῦν.»

† «Ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν ἀίνεις καὶ εὐφροσύνη καταλήφεται αὐτούς.»

† «Καὶ πάντα τὰ ξύλα τοῦ ἀγροῦ ἐπικροτήσει τοῖς κλάδοις.»

† «Καὶ ἔστε ὡς κῆπος μεθῶν, καὶ ὡς πηγὴ ἣν μὴ ἐξέλιπεν ὕδωρ.»

† «Ἴδού ἐγὼ εἰς αὐτούς ὡς ποταμὸς εἰρήνης, καὶ ὡς χειμάρρους ἐπικλύζων δόξαν ἐθνῶν.»

† «Καὶ οἱ συνιέντες λάμπουσιν ὡς ἡ λαμπρότης τοῦ στερεώματος, καὶ ἀπὸ τῶν δικαίων τῶν πολλῶν ὡς οἱ ἀστέρες εἰς τοὺς αἰῶνας καὶ ἔτι.»

† «Κύριε, εἰσακήκοα τὴν ἀκοήν σου, καὶ ἐφοβήθην· κατενόησα τὰ ἔργα σου καὶ ἐξέστην.»

† «Ἡ γὰρ ἰσχὺς Σου δικαιοσύνης ἀρχή, καὶ τὸ πάντων Σε δεσπόζειν, πάντων φείδεσθαι ποιεῖ.»

† «Ἀγαπᾶς γὰρ τὰ ὄντα, καὶ οὐδὲν βδελύσση ὧν ἐποίησας, οὐδὲ γὰρ ἄν μισῶν τι κατεσκεύασας.»

† «Ὁ δρασόμενος τοὺς σοφοὺς ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν.»

† «Λογισμοὶ θνητῶν δειλοὶ, καὶ ἐπισφαλεῖς αἱ ἐπίνοιαι ἡμῶν.»

Ἄκουσε τὰ λόγια τὰ γλυκύτατα καὶ ὠραιότατα ποῦ βγάζει ἀπὸ τὸ στόμα του ὁ πατριάρχης Ἰακώβ, εὐλογώντας τὸ γιό του τὸν Ἰούδα καὶ προφητεύοντας γιὰ τὸ Χριστό, πρῶτος καὶ ἀρχαιότατος ἀπὸ τοὺς προφῆτες: «Σκύμνος λέοντος, Ἰούδα· ἐκ βλαστοῦ, υἱέ μου, ἀνέβης· ἀναπεσὼν ἐκοιμήθη ὡς λέων καὶ ὡς σκύμνος· τίς ἐγερεῖ αὐτόν; Οὐκ ἐκλείψει ἀρχῶν ἐξ Ἰούδα, καὶ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἕως ἄν ἔλθῃ τὰ ἀποκεείμενα αὐτῷ· καὶ αὐτὸς προσδοκία ἐθνῶν. Δεσμεῦων πρὸς ἄμπελον τὸν πῶλον αὐτοῦ, καὶ τῇ ἔλικι τὸν πῶλον τῆς ὄνου αὐτοῦ, πλυνεῖ ἐν οἴνῳ τὴν στολήν αὐτοῦ, καὶ ἐν αἵματι σταφυλῆς τὴν περιβολὴν αὐτοῦ. Χαροποιοὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὑπὲρ οἶνον· καὶ λευκοὶ οἱ ὀδόντες αὐτοῦ ἢ γάλα.»

† «Ἐκ νυκτὸς ὀρθρίζει τὸ πνεῦμα μου πρὸς σέ, ὁ Θεός.»

† «Ἐγὼ εἶμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου· ὁ ἀκολουθῶν ἐμοὶ οὐ μὴ περιπατήσει ἐν τῇ σκοτίᾳ, ἀλλ' ἔξει τὸ φῶς τῆς ζωῆς.»

† «Ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν κι' ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ κι' ἀκολουθήτω μοι.»

† «Πηγὴ ὕδατος ἀλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον.»

† «Εὐλογημένη ἡ τιμὴ τοῦ Κυρίου, τοῦ ἀνοίγοντος θύραν ἔμπροσθεν ἡμῶν.»

† «Ἀμήν, ἀμήν, ὁ τὸν λόγον μου ἀκούων καὶ πιστεύων τῷ πέμφαντί με ἔχει ζωὴν αἰώνιον καὶ εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται, ἀλλὰ μεταβέβηκεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν.»

† «Ὅτι ἐποίησέ μοι μεγαλεῖα ὁ δυνατός, καὶ ἅγιον τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ εἰς γενεάν καὶ γενεάν τοῖς φοβουμένοις αὐτῶν.»

† «Ἐπεσκέψατο ἡμᾶς ἐξ ὕψους ἀνατολή.»

† «Ἐπιφάναι τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένοις, τοῦ κατευθῆναι τοὺς πόδας ἡμῶν εἰς ὁδὸν εἰρήνης.»

† «Τὸ ἔλεός σου, Κύριε, καταδιώξει με πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς μου.»

† «Ἐκάλυψε οὐρανοὺς ἡ ἀρετὴ σου, Χριστέ.»

† «Ἐξεχύθη ἡ χάρις ἐν χεῖλεσί σου, ὅσαι Πάτερ.»

† «Ποίοις ὕμνωδιῶν κάλλεσιν, ἀναδήσωμεν τοὺς ἀθλοφόρους!»

† «Ποίοις ὕμνωδιῶν ἀνθεσι στέψομέν σε τὴν Ἁγίαν!»

† «Ἀγαλλέσθω τὰ δρυμοῦ ξύλα σύμπαντα.»

† «Ἐκτεινον τὴν χεῖρα σου τὴν ἀόρατον ἐξ ἐτοίμου κατοικητηρίου σου.»

† «Ὡς ζωηφόρος, ὡς Παραδείσου ὠραιότερος καὶ παστάδος πάσης βασιλικῆς ἀναδέδεικται λαμπρότερος, Χριστέ, ὁ τάφος σου, ἡ πηγὴ τῆς ἡμῶν Ἀναστάσεως.»

† «Ἐτι προσφέρομέν σοι τὴν λογικὴν ταύτην λατρείαν ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης.»

† «ὑπὲρ πάντων ὧν ἴσμεν καὶ οὐκ ἴσμεν.»

† «Ὡς ράκος πᾶσα ἡ δικαιοσύνη ἡμῶν ἐνώπιόν σου.»

† «Ψυχαῖς καθαραῖς καὶ ἀρρυπώτοις χεῖλεσιν.»

† «Ἐξέστη ἐπὶ τούτῳ ὁ οὐρανός καὶ τῆς γῆς κατεπλάγη τὰ πέρατα.»

† «Εὐλόγησον τὸν στέφανον τῆς χρηστότητός σου, Κύριε.»

† «Αἰνέσατε Αὐτὴν αἱ πατριαὶ τῶν ἐθνῶν.»

† «Τὰ τῶν ἀνθρώπων ἦθη κατεκόσμησας.»

† «Ὅν παῖδες εὐλογεῖτε, ἱερεῖς ἀνυμνεῖτε, λαὸς ὑπερυψοῦτε εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.»

† «Ἐν ἐκκλησίαις εὐλογεῖτε τὸν Θεόν, Κύριον ἐκ πηγῶν Ἰσραὴλ.»

† «Σὺ γὰρ δεσπόζεις τῶν ἐπουρανίων καὶ τῶν ἐπιγείων, ὁ ἐπὶ θρόνου χερουβικοῦ ἐποχούμενος, ὁ τῶν Σεραφείμ Κύριος, ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ, ὁ μόνος ἅγιος καὶ ἐν ἁγίοις ἀναπαυόμενος.»

† «Οἱ τὰ Χερουβείμ μυστικῶς εἰκονίζοντες καὶ τῇ ζωοποιῷ Τριάδι τὸν Τρισάγιον ὕμνον προσάδοντες, πᾶσαν τὴν βιωτικὴν ἀποθόμεθα μέριμναν.»

Ἄς μεταγράψουμε καὶ λίγα σύντομα λόγια, ὡσάν ἄνθη ἑαρινὰ σκορπισμένα: «Σκευὸς ἐκλογῆς. Ὁ μαργαρίτης τῆς γνώσεως. Ἡ Ἱερά ξυνωρίς. Ἡ φιλέρημος σάλπιγξ. Ἡ θεόφθογγος χελιδὼν. Τὸ μέγα περιήχημα. Ἡχος καθαρὸς ἑορταζόντων. Αἱ ἀκτίνες τῶν λόγων. Εὐφραίνόμεναι νεφέλαι νοητὴν ἀγαλλίασιν. Νύξ ἀφεγγῆς τῆς ἀπιστίας. Τὸ ἐν αἰθέρι ὕδωρ. Φρυγανώδης φλέγεται ὕλη. Τῶν ἀπίστων ἐθνῶν ἡ σκοτόμαινα. Γένος χοϊκόν. Ἄστεκτον πῦρ. Ἐπὶ κούφης νεφέλης. Τῶν ἀθλοφόρων τὸ σεπτὸν ἀκροθίνιον. Εἰς οὐρανοὺς σκηνώσεις. Ὑπομονῆς στύλος. Τὸ ζωοποιὸν ξύλον. Τοῦ ἀνω στερεώματος ἡ εὐρέπεια. Τὸ ἅγιον σκήνωμα τῆς δόξης. Ἡ ἔμψυχος κιβωτός. Ὁ γλυκασμὸς τῶν ἀγγέλων. Τὸ ὕψος τῆς ταπεινοφροσύνης. Τὸ ἱερὸν θησαύρισμα τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ. Τὰ μυρίπνοα ἄνθη τοῦ Παραδείσου. Τὰ πάγχρυσά στόματα τοῦ λόγου. Τὸ τερπνὸν παλάτιον. Ἄφθαρσία πηγὴ. Ὁ ποιμενικὸς ἀγλὸς τῆς θεολογίας. Πάντερπνον ἔαρ. Ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς. Τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν. Τὸ τίμιον πρεσβυτέριον. Εὐωχία μυστικῆ. Εἰς ἀναβάσεις κατ'θεωρίας θείας. Ὁ γλυκύτατος ζυγὸς τοῦ Χριστοῦ. Ὁρος τὸ ζοφῶδες καὶ καπνώδες. Ἀκήρατος δεξιὰ. Ἡλιοστάλακτος θρόνος. Εἴη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον, ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος.»

Τὸ λοιπὸν, αὐτὸς ὁ ἀπόκρυφος θησαυρὸς χαρίσθηκε ἀπὸ τὸ Θεὸ στὸν ἄνθρωπο, κι' ἔκανε τοῦτο τὸ πλάσμα μακάριο. Κ' ἐπειδὴ κι' ὁ ἄνθρωπος, ποὺ τὸ δέχτηκε, εἶναι σκευὸς τιμημένο, ἔβγαλε πάλιν ἀπὸ μέσα του, σάν θυμίαμα εὐοσμὸ εὐχαριστίας, γιὰ τὸ δῶρο ποὺ ἔλαβε, κάποια λαμπρὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα μαρτυροῦνε τὴν κατανυξή του, γιὰτὶ ὁ ἄνθρωπος εἶναι στολισμένος ἀπὸ τὸν Θεὸ μὲ δωρήματα ποὺ τὸν ἀνεβάζουνε ἕως τοὺς ἀγγέλους, καθὼς λέγει γι' αὐτὸν ὁ προφήτης Δαυῖδ. «Τὸν ἔπλασες λίγο πιὸ κάτω ἀπὸ τοὺς Ἀγγέλους, μὲ δόξα καὶ μὲ τιμὴ τὸν στεφάνωσες, καὶ τὸν κατέστησες ἄρχοντα ἀπάνω στὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου.»

Ἄγιοι ἄνθρωποι ταιριάσανε ὕμνους, ἔωθινούς καὶ ἔσπερινούς, μελωδήσανε ἐγκώμια, τὰ δὲ τίμια χέρια τοὺς ζωγραφίσανε εἰκονίσματα, ποὺ νὰ λέγει κανένας ὅτι τὸ κοντύλι τὸ κινούσε ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, στὸ νὰ ἱστορίσουνε, μὲ τὴν προσκυνητὴ τέχνη τῆς ζωγραφικῆς, ὅσα ἀποκαλυφθήκανε στοὺς ταπεινοὺς. «Ἴνα γνῶσι πάντες, ὅτι δυνατωτέρα παντὸς εὐσέβειας, καὶ οὐ μὴ κατισχύσει ποτὲ κακία σοφίας», κατὰ τὸν Σολομώντα.

Παρατήρησε, πῶς μποροῦνε οἱ ἐνέργειες, ποὺ βγαίνουνε ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο, νὰ ναι ἅγιες, ὅταν μὲ τίς τέχνες, ποὺ τοῦ χαρίσθηκε, ὕμνολογεῖ τὸν Κύριο. Τότε τὰ

ἔργα του εἶναι ἱερά καὶ ἁμωμα. Τὰ δὲ ἄλλα εἶναι μάταια, δίχως παρηγοριά.

Ἡ βλογημένη καὶ τιμημένη τέχνη τῆς ζωγραφικῆς εἶναι ἀπὸ τῆς πρῶτης, πού μέσο τους δοξάζεται ὁ Θεὸς κ' ἡ διαθήκη του. Εἶναι χαρμόσυνο ἔργο νὰ τὴ δουλεύει ὁ ἄνθρωπος. Ὅσοι δὲν τὴ μεταχειρισθῆκαν με εὐσέβεια, κάνανε ἔργα γιὰ ἐπίδειξη μπροστὰ στοὺς ἄνθρώπους, ἐνῶ τοὺς δόθηκε τὸ χάρισμα γιὰ νὰ ὑμνήσουν ἐκεῖνον πού τὸ δώρησε. Αὐτοὶ πορευθῆκαν με ματαιότητα, ὑφάνανε ἀραχνόπανο γιὰ νὰ φχαριστήσουν τοὺς ἄνθρώπους, πού τοὺς θαυμάζουνε καὶ τοὺς τιμοῦνε γιὰ τὴν ἀπατηλὴ ἐπιδεξιά τους, ἐνῶ σὰν τυφλοὶ ψηλαφοῦνε τὸν τοῖχο. Ἐσὺ ὁμοῦ, πού γεύτηκες ἀπὸ τὸν ἄρτο τῆς ζωῆς, «μὴ συγκρίνεις τοὺς ποιοῦντας τὰ σημεῖα καὶ τὰ τέρατα καὶ δυνάμεις ἐν τῷ κόσμῳ, τοῖς ἡσυχάζουσιν ἐν γνώσει», κατὰ τὸν ἅγιον Ἰσαὰκ τὸ θεόπνευστο.

Οἱ ζωγράφοι τοῦ Χριστοῦ ὑμνήσανε με τὴν τέχνη τους τὸν πλάστη τους, γιὰ τοῦτο ἡ ἀνταμοιβή τους βρέθηκε μέσα στο ἔργο τους. Με ἀγαλλίαση τεχνουργήσανε καὶ σὰν θυσία πνευματικὴ δέχτηκε τὸ ἐργόχειρό τους ὁ ἄναρχος Πατέρας μας, πού τοὺς ὡδηγοῦσε καὶ τοὺς φώτιζε μυστικά με τὴν ἀχτίνα του. Τοῦτοι εἶναι, γιὰ τοὺς ὁποίους λέγει ὁ ἅγιος Ἰουστίνος ὁ Φιλόσοφος, ὅτι κατεβαίνει ἀπάνω τους ἡ θεία ἐπιφοίτηση. «Αὐτὸ τὸ θεῖον ἐξ οὐρανοῦ κατιδὸν πλήκτρον, ὡσπερ ὄργανῳ κιθάρας τινὸς ἢ λύρας, τοῖς δικαίοις ἀνδράσι χρώμενον, τὴν τῶν θείων ἡμῖν καὶ οὐρανίων ἀποκαλύπτει γνώσιν.»

Τοῦτοι οἱ ταπεινοὶ ἄνθρωποι παρουσιάσανε τὰ ἀόρατα σὰν ὁρατά, με τέτοια σχήματα, πού ἀνεβάζουνε τὸ νοῦ στὶς πρῶτες πηγές. Τὰ χρώματά τους τὰ σμίξανε με τὸ μῦρο τῆς ἀρετῆς, γιὰ τοῦτο καὶ τὰ ἔργα τους εὐωδιάζουνε. Ἡ τέχνη τους εἶναι ἀπλὴ καὶ καθαρὴ, ὅπως τὰ λόγια τῶν ἁγίων Βιβλίων. Ἡ χριστιανικὴ ζωγραφικὴ τῆς Ἀνατολῆς δὲν παράστησε κατὰ τὴ βλεπό-

μενη φύση ἀγέρινα σύγνεφα, ἢ καπνώδη ἰνδάλματα, ἢ πέπλα λεπτά, ἢ παιγνιδίσματα πού κάνει τὸ φῶς, με τὰ ὁποῖα δὲ μπορεῖ νὰ εἰκονισθεῖ κείνος ὁ θεῖος κόσμος πού δίνει στο θεατὴ μυστικὴ εὐτυχία. Ἀλλὰ χάραξε στερεὰ καὶ καθαρὰ σχήματα, χρωματισμένα με τέτοιον τρόπο, ὡστε ν' ἀνεβάζουνε τὸν ἄνθρωπο συμβολικὰ στὰ οὐράνια πράγματα, με τὸ νὰ παρομοιάζει τῆς ἀνώτατης ἁγίας Δυνάμεις με τροχοῦς, με ἀητούς, με ἄλογα, με βόδια καὶ με ἄλλα παρόμοια.

Ὁ ἅγιος Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης, λέγει ὅτι ἡ τελεταρχικὴ Ἱεροθεσία ἀξίωσε τοὺς ἄνθρώπους νὰ μιμηθοῦνε τῆς αὐτῆς δυνάμεις με ὑλικά σχήματα. «Δι' ὅ καὶ τὴν ὀσιωτάτην ἡμῶν Ἱεραρχίαν, ἢ τελετάρχης Ἱεροθεσία, τῆς τῶν οὐρανίων Ἱεραρχῶν ὑπερκοσμίου μιμήσεως ἀξιώσασα, καὶ τὰς εἰρημένας αὐλοῦς Ἱεραρχίας ὑλαίοις σχήμασι καὶ μορφωτικαῖς συνθέσεσι διαποικίλασα παραδέδωκεν.»

Αὐτὰ τὰ μυστικὰ Σύμβολα, λέγει ὅτι μᾶς ἀνεβάζουνε εἰς ὕψος ἀπὸ τὰ ὑλικά πράγματα καὶ μᾶς συνειθίζουνε νὰ ἀτενίζουμε μέσα ἀπὸ τὰ βλεπόμενα τὰ ὑπερκόσμια, πού δὲν φαίνονται με τὰ σωματικὰ μάτια: «ἐρεθίζοντα ἀπαναίνεσθαι τὰς ὑλικὰς προσπαθείας, καὶ προσεθίζοντα ἱερώς ἀνατείνεσθαι διὰ τῶν φαινομένων ἐπὶ τὰς ὑπερκοσμίου ἀναγωγὰς.»

Μ' αὐτὴ τὴν ἁμωμὴ τέχνη ἀξιώνεται ὁ ἄνθρωπος νὰ γίνεῖ συνεργὸς τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ δείξει τὴ θεία ἐνέργεια, πού φανερώνεται, τὸ κατὰ δύναμη, μέσα στὸν ἑαυτό του. «Τὸ δὴ πάντων θεϊότερον, Θεοῦ συνεργὸν γενέσθαι καὶ δεῖξαι τὴν θείαν ἐνέργειαν ἐν ἑαυτῷ κατὰ τὸ δυνατόν ἀναφαινομένην.»

Γιὰ πολλοὺς ἄνθρώπους, αὐτὰ πού γράφω εἶναι σὰν μιὰ γλῶσσα ἀκατανόητη, γιὰτὶ πέτρωσε ἡ καρδιά μας ἀπὸ τῆς ματαιότητες τοῦ κόσμου. Λέγει γάρ ὁ Σολομών: «Εἰς κακότεχνον ψυχὴν οὐκ εἰσελεύσεται σοφία.»

ΦΩΤΗΣ ΚΟΝΤΟΓΛΟΥΣ

